

IXTISOSLIK MODULLARINI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA TALABALARNI YO'NALTIRISH

Voxobova Muniraxon Sadirdinovna,

Namangan davlat pedagogika instituti katta o'qituvchisi, PhD

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18501966>

Annotatsiya. Mazkur maqolada ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirishda talabalarni o'quv-kasbiy faoliyatga yo'naltirishning pedagogik ahamiyati tadqiq etiladi. Tadqiqotda modul asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida talabalar faolligini oshirish, kasbiy motivatsiyani kuchaytirish hamda ixtisoslik fanlarini ongli o'zlashtirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlarning samaradorligi tahlil qilindi. Pedagogik tajriba-sinov ishlari Namangan davlat pedagogika institutida 72 nafar talaba ishtirokida o'tkazildi. Tadqiqot natijalari tajriba guruhida ixtisoslik modullarini o'zlashtirish darajasining sezilarli oshganini, talabalarning kasbiy yo'naltirilganligi va o'quv faolligi mustahkamlanganini ko'rsatdi. Olingan xulosalar ixtisoslik modullarini o'qitish jarayonini takomillashtirish va kompetensiyaviy yondashuvni amaliyotga joriy etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: ixtisoslik modullari, o'qitish samaradorligi, pedagogik tajriba-sinov, kasbiy yo'naltirish, kompetensiyaviy yondashuv, oliy ta'lim.

Аннотация. В статье рассматривается педагогическое значение направленности студентов на учебно-профессиональную деятельность в повышении эффективности преподавания специализированных модулей. Проанализирована результативность педагогических подходов, направленных на активизацию учебной деятельности, повышение профессиональной мотивации и осознанное усвоение специализированных дисциплин в модульной системе обучения. Педагогический эксперимент был проведён в Наманганском государственном педагогическом институте с участием 72 студентов. Результаты исследования показали значительное повышение уровня усвоения специализированных модулей у студентов экспериментальной группы, а также рост их профессиональной ориентированности и учебной активности. Полученные выводы имеют практическую значимость для совершенствования процесса обучения и внедрения компетентностного подхода в системе высшего образования.

Ключевые слова: специализированные модули, эффективность обучения, педагогический эксперимент, профессиональная ориентация, компетентностный подход, высшее образование.

Abstract. This article examines the pedagogical significance of directing students toward educational and professional activities in improving the effectiveness of teaching specialized modules. The study analyzes the effectiveness of pedagogical approaches aimed at increasing students' learning activity, strengthening professional motivation, and ensuring the conscious mastery of specialized subjects within a modular education system. A pedagogical experiment was conducted at Namangan State Pedagogical Institute involving 72 students. The findings demonstrate a significant improvement in the level of mastery of specialized modules among students in the experimental group, as well as enhanced professional orientation and learning engagement. The results confirm that targeted student orientation plays a crucial role in improving educational outcomes and supports the effective implementation of a competency-based approach in higher education.

Keywords: specialized modules, teaching effectiveness, pedagogical experiment, professional orientation, competency-based approach, higher education.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy talablardan biri – bo'lajak mutaxassislarni mehnat bozorining real ehtiyojlariga mos, raqobatbardosh va kasbiy jihatdan yetuk kadrlar sifatida

tayyorlashdan iboratdir. Bu jarayonda ta'lim mazmunining amaliyotga yo'naltirilganligi, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi ixtisoslik modullarini samarali tashkil etish alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ixtisoslik modullarini o'qitishda talabalarning faol ishtirokini ta'minlash, ularni ongli ravishda kasbiy faoliyatga yo'naltirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, modul asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilishi hamda kasbiy vazifalarni bajarishga tayyorgarligini rivojlantiradi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, ixtisoslik modullarini o'qitishda an'anaviy yondashuvlarning ustunligi, talabalarning o'quv jarayoniga passiv munosabati va kasbiy motivatsiyaning yetarli darajada shakllanmaganligi ta'lim natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois, ixtisoslik modullarini o'qitish jarayonida talabalarni faol o'quv faoliyatiga yo'naltirish, ularning kasbiy qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'limni tashkil etish dolzarb pedagogik muammo sifatida qaralmoqda.

Talabalarni ixtisoslik modullarini o'zlashtirishga yo'naltirish, avvalo, ularning kasbiy o'zini anglash darajasini oshirish, o'qitilayotgan fan va kelajakdagi kasbiy faoliyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni anglab yetishiga yordam beradi. Bunday yondashuv talabalarda o'quv motivatsiyasini kuchaytirish, nazariy bilimlarni amaliyot bilan integratsiyalash hamda ta'lim jarayonining natijadorligini ta'minlash imkonini beradi. Shuningdek, ixtisoslik modullarini samarali o'qitishga yo'naltirilgan pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqish oliy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvni izchil amalga oshirishga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan, mazkur maqolada ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirishda talabalarni o'quv-kasbiy faoliyatga yo'naltirishning pedagogik ahamiyati, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi hamda ta'lim jarayonini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy xulosalar ilgari suriladi.

Adabiyotlar tahlili. Ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirish masalasi so'nggi yillarda pedagogika nazariyasi va oliy ta'lim metodikasi doirasida keng tadqiq etilmoqda. Xususan, kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim jarayonini tashkil etish, modul asosidagi o'qitish tizimining afzalliklari hamda talabalarning kasbiy yo'naltirilganligini ta'minlash masalalari ko'plab ilmiy ishlarda markaziy o'rin egallaydi.

Xorijiy tadqiqotlarda modul asosida o'qitish talabalarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishi, mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirishi va kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshiruvchi samarali mexanizm sifatida talqin etiladi. Jumladan, OECD hisobotlarida oliy ta'limda modul va kredit tizimining joriy etilishi ta'lim natijalarining shaffofligi hamda talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Ushbu yondashuvda talabaning o'zi ta'lim jarayonining markaziy subyekti

sifatida qaralib, uning ehtiyojlari, qiziqishlari va kelajakdagi kasbiy rejaları asosiy mezon sifatida belgilanadi.

Pedagogik adabiyotlarda ixtisoslik modullarining samaradorligi, avvalo, talabalarning kasbiy motivatsiyasi va o'quv faoliyatiga yo'naltirilganligi bilan uzviy bog'liq ekani qayd etiladi. Jumladan, Bloom va uning izdoshlari tomonidan ishlab chiqilgan ta'lim maqsadlari taksonomiyasi asosida bilim, ko'nikma va malakalarning bosqichma-bosqich rivojlanishi modul asosidagi o'qitish orqali samarali amalga oshirilishi mumkinligi asoslab berilgan. Bu esa ixtisoslik modullarini o'qitishda faqat bilim berish emas, balki talabalarning amaliy va reflektiv faoliyatini tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

MDH va mahalliy olimlar tadqiqotlarida ham ixtisoslik modullarini o'qitish jarayonida talabalarni kasbiy faoliyatga yo'naltirish masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Ularning fikricha, an'anaviy ma'ruza va reproduktiv o'qitish usullarining ustunligi talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini pasaytiradi hamda ixtisoslik modullarining real amaliy ahamiyatini to'liq ochib berishga imkon bermaydi. Shu sababli, o'qitish jarayonida muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, keys-stadi va amaliy vazifalardan foydalanish orqali talabalarni ongli ravishda o'quv-kasbiy faoliyatga yo'naltirish zarurligi ta'kidlanadi.

Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuvga bag'ishlangan ilmiy manbalarda ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirish talabalarda kasbiy kompetensiyalarning shakllanish darajasi bilan baholanadi. Bunda modul mazmunining kasbiy faoliyat bilan integratsiyalashuvi, o'quv topshiriqlarining real ish jarayoniga yaqinligi hamda baholash mezonlarining amaliy natijalarga yo'naltirilganligi muhim omillar sifatida e'tirof etiladi.

Tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirish faqat ta'lim mazmunini yangilash bilan cheklanmaydi, balki talabalarni mazkur modullarni ongli ravishda o'zlashtirishga yo'naltiruvchi pedagogik shart-sharoitlar va metodik mexanizmlarni ishlab chiqishni ham taqozo etadi. Aynan shu jihat mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilab, ixtisoslik modullarini o'qitishda talabalarni faol o'quv-kasbiy faoliyatga yo'naltirish masalasini chuqur ilmiy tahlil qilish zaruratini yuzaga keltiradi.

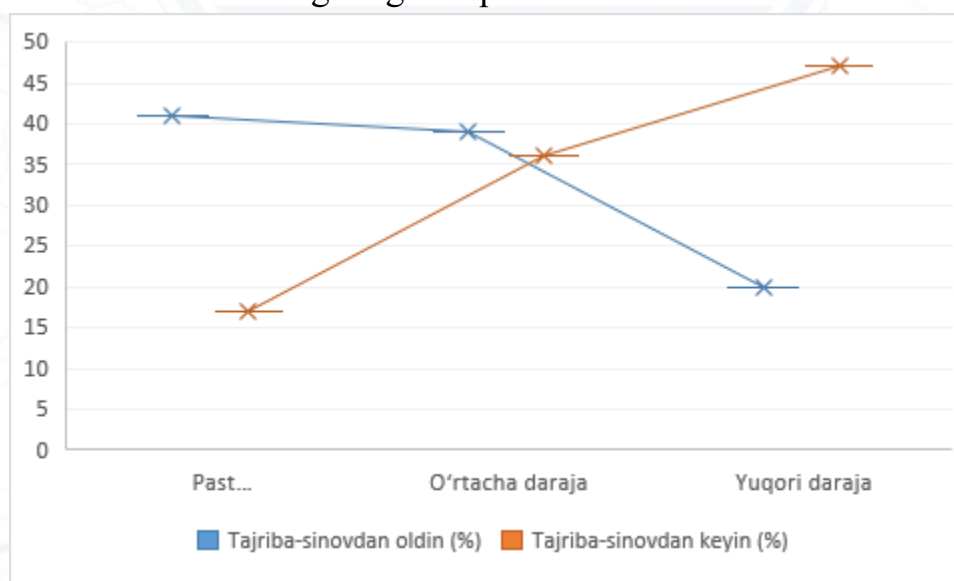
Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda pedagogik tajriba-sinov metodi qo'llanildi. Tadqiqot jarayoni ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirishda talabalarni o'quv-kasbiy faoliyatga yo'naltirishning ta'lim natijalariga ta'sirini aniqlashga qaratildi. Pedagogik tajriba-sinov ishlari Namangan davlat pedagogika institutida tahsil olayotgan **72 nafar talaba** ishtirokida amalga oshirildi. Tajriba-sinov jarayonida ixtisoslik modullarini o'qitishda talabalarning faolligini oshirishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlar joriy etildi hamda ularning o'quv motivatsiyasi va kasbiy yo'naltirilganlik darajasidagi o'zgarishlar kuzatildi. Olingan natijalar tajriba jarayonining boshlang'ich va yakuniy bosqichlarida taqqoslanib, qo'llanilgan metodning samaradorligi aniqlandi.

Tahlillar va natijalar. Pedagogik tajriba-sinov ishlari jarayonida ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirishga qaratilgan yo'naltiruvchi pedagogik yondashuvlarning ta'siri o'rganildi. Tadqiqotda ishtirok etgan 72 nafar talaba teng nisbatda **nazorat guruhi** va **tajriba guruhiga** ajratildi. Guruhlar boshlang'ich bilim darajasi, o'quv faolligi va kasbiy yo'naltirilganlik ko'rsatkichlari bo'yicha o'zaro yaqin bo'lishiga e'tibor qaratildi.

1-jadval. Talabalarning nazorat va tajriba guruhlariga taqsimlanishi

Guruhlar	Talabalar soni
Nazorat guruhi	36 nafar
Tajriba guruhi	36 nafar
Jami	72 nafar

Nazorat guruhida ixtisoslik modullari an'anaviy o'qitish usullari asosida olib borildi, tajriba guruhida esa talabalarni o'quv-kasbiy faoliyatga yo'naltirishga xizmat qiluvchi faol metodlar, amaliy topshiriqlar va reflektiv yondashuvlar qo'llanildi. Tajriba-sinovdan oldin va keyingi holatlarda talabalarning ixtisoslik modullarini o'zlashtirish darajasi hamda kasbiy motivatsiyasi tahlil qilindi. Tajriba-sinovdan **oldingi bosqichda** har ikki guruhda ham talabalarning o'quv faolligi va kasbiy yo'naltirilganlik darajasi asosan past va o'rtacha ko'rsatkichlar bilan tavsiflandi. Bu holat talabalarning ixtisoslik modullarining amaliy ahamiyatini yetarli darajada anglab yetmaganligini ko'rsatdi. Tajriba-sinovdan **keyingi bosqichda** esa tajriba guruhida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Xususan, talabalar o'quv jarayonida faol ishtirok eta boshladi, ixtisoslik modullari bo'yicha mustaqil ishlashga bo'lgan qiziqish kuchaydi hamda kasbiy yo'naltirilganlik darajasi oshdi. Nazorat guruhida esa o'zgarishlar nisbatan sust bo'lib, asosan tabiiy o'sish bilan cheklanganligi aniqlandi.

Rasm 1. Talabalarning ixtisoslik modullarini o'zlashtirish darajasining dinamikasi (tajriba-sinovdan oldin va keyin)

Diagramma natijalari shuni ko'rsatadiki, tajriba guruhida tajriba-sinovdan keyin yuqori va o'rtacha darajadagi ko'rsatkichlar ulushi sezilarli darajada oshgan, past

darajadagi ko'rsatkichlar esa keskin kamaygan. Bu esa talabalarni ixtisoslik modullarini o'qitish jarayoniga ongli ravishda yo'naltirish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim pedagogik omil ekanligini tasdiqlaydi. Olingan natijalar asosida aytish mumkinki, talabalarni o'quv-kasbiy faoliyatga yo'naltirishga asoslangan yondashuvlar ixtisoslik modullarini o'zlashtirish sifatini yaxshilaydi, ularning kasbiy motivatsiyasini kuchaytiradi hamda ta'lim jarayonining umumiy natijadorligini ta'minlaydi.

Xulosa. O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ixtisoslik modullarini o'qitish jarayonida talabalarni o'quv-kasbiy faoliyatga maqsadli yo'naltirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim pedagogik omillaridan biri hisoblanadi. Pedagogik tajriba-sinov ishlari davomida qo'llanilgan yo'naltiruvchi yondashuvlar talabalarning ixtisoslik modullarini ongli ravishda o'zlashtirishiga, ularning o'quv faolligi va kasbiy motivatsiyasining kuchayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Namangan davlat pedagogika institutida 72 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan tajriba-sinov natijalari tajriba guruhida ixtisoslik modullarini o'zlashtirish darajasining sezilarli darajada oshganini tasdiqladi. Xususan, tajriba-sinovdan keyingi bosqichda yuqori darajadagi ko'rsatkichlarning ortishi hamda past darajadagi natijalarning kamayishi talabalarni yo'naltirishga asoslangan pedagogik yondashuvlarning samaradorligini yaqqol namoyon etdi. Nazorat guruhida esa o'zgarishlar nisbatan sust bo'lib, asosan an'anaviy o'qitish jarayoniga xos tabiiy rivojlanish bilan cheklangani aniqlandi.

Tadqiqot natijalari asosida xulosa qilish mumkinki, ixtisoslik modullarini o'qitishda ta'lim mazmunini kasbiy faoliyat bilan integratsiyalash, talabalarning individual qiziqish va ehtiyojlarini inobatga olish hamda ularni faol o'quv jarayoniga yo'naltirish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv talabalarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish hamda bo'lajak mutaxassislarining raqobatbardoshligini ta'minlash imkonini beradi. Mazkur tadqiqot natijalari ixtisoslik modullarini o'qitish jarayonini takomillashtirishga qaratilgan metodik tavsiyalar ishlab chiqishda, shuningdek oliy ta'lim muassasalarida kompetensiyaviy yondashuvni amaliyotga joriy etishda ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Zimnyaya I. A. Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. – Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
2. Khutorskoy A. V. Компетентный подход в образовании: научно-методическое пособие. – Москва: Эйдос, 2013. – 256 с.
3. Bloom B. S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. – New York: Longman, 1956. – 201 p.
4. Biggs J., Tang C. Teaching for Quality Learning at University. – 4th ed. – Maidenhead: Open University Press, 2011. – 389 p.
5. OECD. Education at a Glance 2022: OECD Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2022. – 470 p.